

REMI DUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 20(53)

1991 m. spalis

Sovietinė nomenklatūra nepriklausomoje Lietuvoje

Lietuvai atgavus nepriklausomybę de facto ir tapus Jungtinii Tautų nare, iškilo labai svarbus visuomenės nuotaikas ir orientuoti jėgas desovietizacijai įgyvendinti, t.y. efektyviai vykdyti reformas ekonomikoje, socialinėje ir švietimo srityse.

Dabartinė Lietuvos visuomenė yra nevieleniaptė. Kaip suirusios sovietinės sistemos neišvengiamas palikimas iškilo gana stambus būvusios partokratijos ir jos šalininkų siuoksnis. Šio faktą nereikia dramatizuoti, tuo labiau jo nevertinti. Jo įtaka visiems vykstantiesiems procesams milžiniška, deja, toli gražu ne visada teigiamą. Ši siuoksnis sudaro praktiškai visoma valstybinės įmonės tebevadovaujantį asmeny, kurie priklauso nomenklatūrai ir partokratijos elitui. Lygiai taip pat kolūkiams ir tarybiniams ūklams vadovauja tokios pačios kategorijos žmonės, tik kur kas dažniau praktikuojantys ryškiai autokratinių valdymo stiliumi. Tai kent darbo tvarka. Ne veikiai vadinami feodalais. Beveik be išimčių mokyklos vadovauja senieji sovietiniai kadrų, ypač stipriai apdoroti bolševikinės ideologijos. Šis siuoksnis turi natūralių specifinių interesų, ir būtų naivu to nesuprasti ir nematyti. Siam siuoksnui priklausančiu darbuotoju organizacinė patirtis naujomis salygomis tėra tik nenaujings balastas. Tačiau didžiuma jų spardai aklimatizuojasi, ir toks proceso skatinimas tiek, kiek jis nepriestarauja įstatymui ir dorovei. Pirmoje dvi partokratijos siuoksnio grupės (įmonių direktoriai ir kolūkių pirmmininkai) turi specifinių interesų ypač ekonomikos srityje. Tą liudija gausi informacija, spaudoje apie piktinaudžiavimus tarnybine padėtimi, pavyzdžiu, smarkiai paspartintos "privatizacijos" reikalauose. Tai ne tik užmaskuotas visuomeninio turto grobystumas, bet ir pelningos finansinių operacijos, nusėdinančios į asmenines sąskaitas ne tik sovietinius rublius, bet ir valiuta į Šveicarijos ar Liuksemburgo bankus. Tokia padėtis

negali nejaudinti visuomenės.

Atskira kalba apie vadovaujančių mokymo įstaigų personalą. Bolševizmo ir sovietizacijos palikimas toks ženklas, kad ne veltui abejojama - ar tokių žmonės gali vadovauti mokyklos. Sunku patikėti, kad dauguma jų galėjo pakeisti įsitikinimus, pasikeitus politinė situacijai Lietuvoje. Taigi reikia apsispresti, kam galima palikti vadovaujančias mokslo įstaigų kėdes ir patikėti jaunimo ugdymą. Didele dalimi nuo to priklauso tévnės ateitis. Šita labai gerai suprato bolševikai. Todėl nuo pirmųjų reprezilių bangų skaudžiausiai nukentėjo Lietuvos mokytojai, kaip labiausiai samoningu ir patriotiškai nusiteikusi visuomenės dalis, nuo kurios priklauso jaunimo ugdymas. Todėl ir sovietų valdymo metais mokytojai buvo rengiami kaip klausinės partijos valios vykdytojai.

Be to, negalima ignoruoti partokratijos bendradarbiavimo su KGB. Įstaigu ir ūkį vadovai jau vien dėl savo užimamos padėties turėjo bendradarbiavanti su KGB, kuris savo timke laikė visas be išimties žmones, įstaigas, ūkius. Tai buvo būtina vidaus politikos dalis.

Partokratijos interesus remia imonių administracijos viršinė, kolūkių ir tarybinių ūkų vadovaujančių kadrų, vadinančių specialistų ir prisitaikėlių. Savaine suprantama, kad demokratinė visuomenė kova ir jos metodai neturi peržengti įstatymų nubréžtų ir dorovės normomis aprobuotų ribų.

Partokratija išlaikė savo organizacines struktūras, persiorganizuodama i legaliai veikiančią LDDP. Taip turi sukūrusi visuomeninį pseudo judėjimą - Ateities forumą. Abi šios formacijos pašauktos ginti gyvybinius partokratijos interesus ekonomikoje ir siekti susigrąžinti vadovaujančius vaidmenį politikoje. Buvimas opozicijoje suteikia net tam tikrų privilegių, būtent teisę kritikuoti, deja, dažniausiai nekonstruktyviai, Parlamento ir Vyriausybės veikla, menkinti Valstybės atkūrimo darbų reikšmę ir svarbą. Maskuojantis kriti-

ka, labai patogu ginti savo siaurus interesus. Siam tikslui puikiai panaujama kairiųjų spauda, dabar pasižadinti "laivava". Ji aiškiai stelbia laikraščius, remiančius Parlamento ir Vyriausybės pastangas atkurti valstybę ir ugdyti demokratinę visuomenę. Tačiau būtų slaidinga manyt, kad partokratijos siuoksnis interesas galėtų būti paneigtas arba ignoruojami. Tokios pastangos sukeltu teisę pasipiltinimą ir būtų antikonstitucinės. Matyt, svarbiausias uždavinys būtų ne neigtį jų interesus, bet demaskuoti, kai jie netelsi, kai jie prieštarauja įstatymui, kai pirmiausia rūpinamas asmeninė gerove, piktinaudžiaviant turima valdžią ir nugriebiant riebesnius kąsius iš visuomenės turto.

Bene svarbiausias šio meto uždavinys - nuosekliai ir ryžtingai įgyvendinti valstybės turto privatizavimo ir žemės reformos programas. Šiame procese persipina visų visuomenės siuoksniai ir grupių interesai. Šių reformų įgyvendinimas - tai kartu ir labai rimtas atskuriančios demokratijos išbandymas. Šių procesų kontrolieri Vyriausybė numatė savo atstovus konsultantus: privatizavimo klausimais po vieną grupę rajonų ir žemės reformos klausimais - kiekvienam rajonui. Reikia siekti, kad į šiuos postus patektų sažiningi, reikala išmanenantys, nesusitepę machinacijomis žmonės ir jokiu būdu nėštuvusiai partokratijos šulai ir aktyvistai.

Švietimo įstaigų, mokyklų vadovus, nevykdantius arba vilkinančius reformą, keleti veikliai ir nuosekliai Lietuvos nepriklausomybės šalininkais Vyriausybės (Švietimo ministerijos) nuožiūra.

Reikia leisti centrinių Sajūdžio laikraščių, be kurio praktiškai nebeįmanoma efektyviai ir operatyviai demaskuoti "laivavos" spaudos skleidžiamą dezinformaciją, ir formuoti visuomenę apie Sajūdžio politiką. Dabartinė Sajūdžio taryba nesuvė spaudos organo svarbos ir neišsprendė šio klausimo per visą savo egzistencijos laiką.

Pasigirsta balsų, esą reikėtų partokratijos (nomenklatūros) žmonėms uždrausti etti vadovaujančias pareigas bent penketa metu. Šis klausimas itin opus. Beatodairiškai ji taikant, galima prarasti daug gabių ir dorų darbuotojų. Be abejo, klausimas diskutuotinas.

Edmundas SIMANAITIS
91 09 27

Sugr̄o Vydūnas

Gr̄žta tremtiniai palaikai ir iš Rytų ir iš Vakarų.

Spalio 17 d. iš Vokietijos, Lipės krašto sostinės Detmoldo, į Lietuvą gr̄žta Vilius Storost-Vydūno palaikai.

Kaunas Vydūnu buvo lyg ir antrėji namai. Čia dažnai jis laukydavosi, čia turėjo daug bičiulių, bendraminčių, pasekėjų. Pamegus jį kalbant Kauno skaučių sueigoje "Aušros" mergaičių gimnazijoje, jo nuostabu dvasingumu liepsnojančias aldis. Jis kalbedavo apie moters uždavinį įgyvendime, jos paskirti: "Kokia bus moteris, tokia bus tauta. Kokios būsite jus, būsimos žmonos ir motinos, tokia bus Lietuva", - pabr̄ēždavo Vydūnas.

Prie Laisvės paminklo susirinko daugybė kauniečių - skautai (Vydūnas buvo skautų garbės narys), būruietės,

Vydūno draugijos nariai, buvę politikaliniai ir tremtiniai. Su Laisvės varpo dūžiais, giesmėmis, degančiomis žvakelėmis ir gėlėmis kauniečiai sutiko ir palydėjo į Tėvynė sugr̄žusį Vydūnā. Su juo gr̄žta į Lietuvą ir Vydūno dvasia.

KAUNAS

Natalija PUPEIKIENĖ
Algirdo KAIRIO nuotra.

Lietuvos PKT sajungos konferencijos, įvykusios 1991 m. spalio 12 d. Kaune,

NUTARIMAS

mybėn jau dabar.

4. Parenkti teismų reformos istatyma, nušalinant komunistinę nomenklatūrą, kuri iki šiol neiškėlė nė vienos bylos komunistiniams nusikaltėliams, ligi šiol nesulaikytas Raičių būdėlis P.Raslanas ir kt.

5. Referendumo būdu įvertinti LKP ir LDDP kaip komunistų partijos teisėjos veikla Lietuvoje. LDDP veikla laikinai sustabdys, nepriestaraujant, kad būtų kuriama nauja kairioji partija.

6. Pašalinti kai kuriuos būvusius komunistus iš vadovaujamų pareigų aukščiose ir vidurinėse mokyklose, neleisti jiems dėstyti Lietuvos istorijos pamoką. Pageldautina, kad atsistatyti siveikatos apsaugos ministras J.Oleka ir Švietimo ministras D.Kuolys.

7. Skirti valstybinius valdytojus kolūkiams, valstybinėms įmonėms, ypač ten, kur slautėja komunistinė nomenklatūrai priklausantys vadovai.

8. Pašalinti iš masinės informacijos priemonių komunistuojančius vadovus.

9. Pašalinti iš vadovaujamų postų kai kuriuos būvusius komunistus, neleidžiant jiems dirbtai vadovaujančio darbo bent 10 m. nuo Lietuvos nepriklausomybės atstatymo (1990 03 11).

10. Imtis griežčiausiu priemonių prieti Lietuvos turto grobystymą kolūkiose, fabrikuose, gamyklose, atkrepiant dėmesį iš ūkų įstaigų vadovų veikla statant individualius namus, organizuojant akcines bendrovės, išgyjant kilnojamą ir nekilnojamą turą. Griežtai kontroliuoti prekybos darbuotojų veikla.

Lietuvos PKT sajunga, kaip viena didžiausia respublikos organizacija, kurių kiekvienas narys yra nukentėjęs nuo komunistinio režimo, turi moralinę teisę Lietuvos valstybės įtvirtinimo vardo kelti minėtus reikalavimus Lietuvos AT ir Vyriausybę.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turą atstatymo tvarkos ir salygu.

Mes, Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos skyrių pirmminikai, susirinkę į konferenciją Kaune, išreiškdamiesi šimtų tūkstančių būvusių rezistentų, politinių kalinių ir tremtiniių valia, pareiškiame, kad įstatymas "Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turą atstatymo tvarkos ir salygu" priestarauja teisingumui, Visuotinei žmonių teisių deklaracijai ir nepilnai panaikina okupantų padarytas skriaudas Lietuvos piliečiams, ypač daugiausiai nukentėjusiemas asmenims. Atkūrė Nepriklausomybę ir išėjė į pasaulio bendriją, mes privalo me laikytis tarptautinės teisės normų ir kurti valstybingumą ne prievertos, ne okupantų primesto socializmo, o teisingumo ir demokratijos pagrindu. Už šias amžiniasias vertibes mes kovojo miškuose, kentėjome tremtyje, lageriuose ir kalėjimuose, todėl turime moralinę teisę reikalauti be jokių išankstinių salygu įstatymo.

Teisingumas yra valstybės pagrindas. Tik atstatę visuotinai priprinta, šventą ir neliečiamą privatinės nuosavybės teisę, galutinai įtvirtinus Nepriklausomybę, tapsime patikimais partneriais pasaulio bendrijoje, atkursime socializmo sugrautą ūkį ir ekonomiką.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajunga
1991 10 12

1991 m. spalis

TREMTINYS

2

Istorinėje literatūroje šiaurės Lietuvos laisvės kovos mažai téra minimos: stokojama duomenų. Tik 1918-1920 m. įvykiai aprašyti P. Gudelio knygoje "Joniškėlio apskrities partizanai".

Netiesa, kad 1940 m. birželio 15-17 d. Lietuva Sovietų kariuomenę išleido be švifo: Paštinio apyl. (dažnai Pakruojo raj.) Peluodžių kaime su granata rankoje ją pasitiko ūkininkas Balčiūnas. Tačiau buvo sugautas ir sušaudytas.

1941 m. birželio 23 d. beveik visur Lietuvoje kilus sukliumui prieš okupacine valdžią, sujudo ir šiaurės Lietuva. Apie 30 vyru, vadovaujami Jono Vilčio, rengesi užimti Linkuvą. Vora jau buvo pasiekusi šiaurinių miestelių pakraštį, bet okupacinė valdžia telefonu, kurio sukilieliai nespėjo nutraukti, išsikvietė iš Šiaulių. Pakruojo 2 sunkvežimius enkavedėsi. Sukilieliai, nors ir gindamiesi, turėjo trauktis, tačiau buvo paimti, nušankinti ir sušaudyti. Tada žuvo Zuokas iš Gaižūnų km., sargybą éjant auštuonilkiemciai abiturientai - Apolinaras Dapšys, Vytautas Vilutis. Prie Pakruojo dvare, toje vietoje, kur buvo nužudyti vaikinai, pernai jiems pastatytas koplytstulpis. Tomis dienomis buvo nužyduti ir sukilielius rėmę Ignas Grigaliūnas, Aleksas Jačiulis, Aleksas Nainys ir kt.

Iki 1941 m. liepos 1 d. Joniškėlyje ginti Lietuvą buvo užsiraše 390 savanorių, tarp ju - apie 30 moterų.

1944 m. liepos pabaigoje Joniškėlio-Linkuvos apylinkes vėl užėmus Sovietų kariuomenei, žmonės pradėjo slapstyti ir gintis nuo trėmimo į

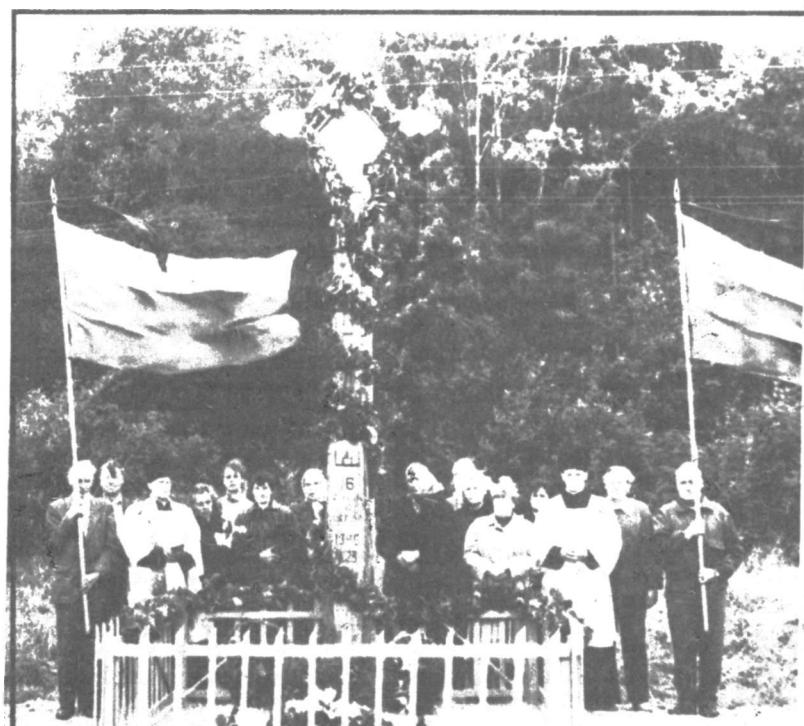
rezistentų ir keli parašiutininkai, kuriuos taip pat apsupo stribai ir NKVD kariuomenė, bet ir šie prasiveržę iš apsupties. Spėlio ménėsį įvyko kautynės prie Valdeikių kaimo, iš kurio buvo kilę rezistentai. Nukautas enkavedistas V. Mozgaliolas.

Paltarokas nusivylė amerikonų žadetū greitu išvadavimu ir manė, kad sovietų kariuomenė išbus dar 10 metų. Toliau būriu vadovauti paskyrė M. Belecka-Peleckij, 1945 m. pabaigoje pasidare dokumentus ir apsigreno Rygoje. Suimtas 1947 m. gruodžio 9 d. ir nuteistas Ypatingojo pasitarimo pagal BK 58 straipsnį. Iškalėjės visus 25-erius metus Ozerno kalėjime, Dubrovilage (Mordovija), grįžo į Lietuvą. Mire 1988 m. Kaune.

1946 m. vasario 16 d. buvo daug sniego, bet kautynės nesiliauė. Daglienu apyl. partizanai apgyné nuo pyliau rinkėjų Vildūnų kaimą. Vasario 14-osios naktį partizanai iš Grūžmiškio vežési malkas. Stribų pasaloje žuvo partizanas Jonas Levanas iš Smilgelio km. Vasario 18 d. Nakišių km. nukauti 4 stribai.

1946 m. vasario 22 d. į Oniūnų kaimą, prie Barutiškio miškelio, atėjo 2 partizanų būriai (apie 45 kovotojai) ir apsistojo Medzeliuskų ir Nauvickų sodybose. Vieni meldėsi, kiti ilgesi. Vasario 23 d., šeštadienį, apie 9 val. rytą, NKVD kariuomenė ir Vaškų stribai, vadovaujami Tamulėnu, apsupo Medzeliuskų sodybą. Iš Nauvickų sodybos rezistentai pasitraukė link Gailioniu. Per susišaudymą žuvo stribų pavarytas vežtis Andrius Levanas iš Medžialakio km.

Skrebai įsitvirtino Povilaičio na-

Joniškėlyje, Girelės pakraštyje, 1990 09 07 pašventintas kryžius žuvusiems partizanams

mi, grūdami į burną medalikeliai ir iš. Joniškėlio stribas Petruskas tarp 16 atvežtuju daužė sušalus savo pusbroli, rodydamas ištikimybę sovietams. Iš Paežerių kaimo į Linkuvos miestelį pabėgęs stribas Škultinas yra nušovęs savo sūnų rezidentą, patekusį stribams į rankas.

Naktį iš kovo 3 d. į 4 d. apie 12 žuvusių stribų atvežė į Girelės mišką,

nių kalinių sajungos Panėvėžio skyriaus astovai ir tremtiniai choras, KAD'o savanoriai, šauliai, skautai, apylinkės vadovybė, AT deputatė R. Rastauskienė, vietiniai gyventojai.

Joniškėlio rezistentų memoriale iškaltos žuvusių pavardės: Jurgis Petruskas 1914-1946, Kazys Požela 1891-1946, Petras Šimoliūnas 1915-1946, Adolfas Biliūnas 1928-1946, Jonas Blavasčiūnas 1922-1946, Ignas Arcimavičius 1927-1952, Ceslovas Arcimavičius 1929-1952, Motiejus Beleckas 1919-1946, Juozas Žandaris, 1928-1946, Jonas Sutkus 1924-1946, Bronius Pakalnis 1896-1946, Jonas Bajoriūnas 1927-1946, Juozas Tinteris 1926-1946, Baltroras Plūkas 1928-1946, Juozas Bartaška 1906-1945 (kairioji memorialo pusė); Ignas Bajoriūnas 1921-1945, Jonas Momeniškis 1921-1946, Justinas Tekutis 1917-1945, Juozas Bajoriūnas 1922-1946, Vytautas Kiekšė 1923-1945, Petras Tinteris 1916-1945, Juozas Marcinkevičius 1904-1946, Petras Masilionis 1925-1945, Povilas Barauskas 1924-1946, Stasys Narakas 1914-1945, Povilas Narakas 1923-1945, Bronius Vaičeliūnas 1920-1945, Jonas Maslauskas 1920-1945, Juozas Šimoliūnas 1917-1946, Antanas Šimoliūnas 1902-1945 (dešinioji pusė).

Cia perlaidoti buvę užkasti Mažupės krante (prie Joniškėlio ligoninės) - P. Masilionis, S. Narakas, P. Šimoliūnas, B. Vaičeliūnas ir kt. Reikėtų patikslinti jų vardus, pavardes, slapyvardes, metus, gimimo ir mirties vieta, rezistencijos sąlygas, aplinkybes, ideologiją, kovų istoriją. Turėtų atsirasti asmeninių ir būrių dokumentų.

Pakruojo ir Pasvalio rajonuose rezistencinėse kovose iš viso žuvo daugiau kaip 200 rezistentų. Apie 60 jų užkasta buvusioje žvyrduobėje prie Pakruojo I vidurinės mokyklos, kur šiemet pastatytas koplytstulpis. Dar apie 100 civilių gyventojų enkavedėti nušovė bégant, slapstantis ir t.t.

Papildomą informaciją apie Joniškėlio-Linkuvos apylinkių rezistentus prašome siųsti "Tremtinio" redakcijai arba Kazimierui Garšvai, 232600 Vilnius, Vienuolio 5/32, Lietuvos kultūros fondas.

Kazimieras GARŠVA

Gruodžio 13-oji kietos žemos diena. Lygiai prieš metus šią dieną Vilniuje Gedimino pilyje susirinko dyvilkiai jaunų karininkų, kurie priėmė LLA priesaika, nubréžė LLA organizacijos programą, pasiskirste savo veiklos kryptis. Siuo metu LLA organizacija apima beveik visą Lietuvą. Okupacijos salygomis LLA nepaprastai išsiplėtė ir kaskart ji vis stiprėja. Auga metais ir patirtimi.

LLA organizacijos tikslas - atkurti Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės tradicijas. Į organizaciją telkti tik lietuvius, praeityje nesusitepusius, nedalyvavusius politinėse partijose, jų rietenose, drąsius, ryžtingus, atsidavusius Lietuvos Laisvei ir Nepriklausomybei! Jei ateityje mes turesimė būti narsus kaip liutai, tai šiančiųna privalome veržtis kaip alkani vilkai!..

Lietuvos Laisvės Armijos (LLA) ikūrėjai

1941 m. vasara, pabėgęs iš Vokiečių, Kazys Veverskis surinko dyvilkiai savo bendraminčių jaunu karininkų, ir visi jie susitiko Vilniuje, Gedimino pilyje. Tais pačiais metais gruodžio 13 d. jie priėmė priesaika ir įkūrė Lietuvos Laisvės Armiją (LLA). Jos ikūrėjai: vyr. ltn. Kazys Veverskis - Medelis - Senis, LLA ikūrėjas ir vadasis, kileę nuo Veliuonos, studijavo teisę; atsargos ltn. Lioginas Švalka, kiles iš Salduiškio, tarnavo kriminalinėje policijoje; vyr. ltn. Stasys Plaušinis, kiles nuo Mosėdžio, kaip buvęs kadrinis Lietuvos kariuomenės karininkas po 1941 m. birželio sukliimo suorganizavo Lietuvos savisaugos batalioną ir jam vadovavo; atsargos ltn. Domas Matutis, kiles nuo Plungės, baigęs medicinos fakultetą, LLA ginklavimosi skyriaus viršininkas, 1945 m. areštuotas, nuteistas 10-čiai metų, kalejo į Intoje, tolesnisi likimas nežinomas; atsargos ltn. Jonas Sabaliauskas, Vilniaus amatų mokyklos dėstytojas; atsargos ltn. Juozas Daugirdas, inžinierius, Vilniaus aukštėniosios technikos mokyklos dėstytojas; vyr. ltn. Juozas Stravinskas, inžinierius, Vilniaus aukštėniosios technikos mokyklos dėstytojas, slapyvardė Kardas, Prienu šile vadovavo "Geležinio Vilko" daliniui, nelygoje kovoje žuvo; atsargos ltn. Petras Gailiūnas, kiles nuo Kėdainių, baigęs humanitarinių fakulteta, LLA organizacijos skyriaus viršininkas; kadrinis vyr. ltn. Gasiūnas, kiles nuo Rokiškio, 1941 m. pasitraukęs iš Pabradės poligono, kovojo Linkuvos sukilielio dalinyje, vėliau Vilniuje geležinkelinių bataliono adjutantas; Jonas Žukas, ekonomikos fakulteto absolventas, pirmasis Vilniaus LLA pogrindžio rysių punkto vadovas, nuteistas 10-čiai metų, kalejo į Intos lageriuose, gyvena Marijampolėje; gen. štabo majoras Levickis, dirbo vieno bataliono stabے ar vadovavo savisaugos batalionui, padėjo rengti kariūnus LLA pogrindžio karų mokykloje, likimas nežinomas; savisaugos dalinio Vilniuje kapitonas, gyvenęs Vilniuje, Jakštė 5, jo bute vyko kariūnų rengimas. 1943 m. vokiečiai išsiuntė ji į Rytų frontą. Negrižo nuo Oršos.

LLA programoje buvo įrašyta, kad organizacija vadovaujasi griežčiausiais karinės drausmės principais, todėl nenuostabu, kad daugelio karininkų pavidės nežinomas, nors su jais buvo daug bendrauta, klausyta jų paskaitų ir t.t.

Karininkai, iškūrė LLA, gruodžio 13 d. Gedimino pilyje priėmė priesaiką: "Istodamas į Lietuvos Laisvės Armiją, Dievo ir visų kritusių už Lietuvos Laisvę akivaizdoje prisiekui kovoti dėl Lietuvos Laisvės, Nepriklausomybės bei tolimesnės jos gerovės, nesigailėdamas savo sveikatos nei gyvybės, ištikimai vykdysti visus man pavestus uždavinius, didžiausioje paslaptyje laikyti man patiketas paslapstis. Gerai žinau, kad už pavestu uždavinį nevykdymą ar patiketus paslapčių išdavimą man gresia mirties bausmė. Dieve, padék man laikytis to, ką prisiaukiai!"

Buvo priimta LLA programa, pa-skirstyta pareigomis.

LLA éme plisti po visa kraštą. Ne-trukus paplitę po visą Lietuvą, ap-éme visas apskritis, kurios sutartinai tada buvo vadinamos Apylinkėmis.

Praėjus metams po LLA įkrimo, 1942 m. gruodžio mén. 13 d. LLA ikūrėjas ir vadasis Kazys Veverskis kreipėsi į visus LLA Apylinkių vadus.

Apylinkių LLA vadams

Gruodžio 13-oji kietos žemos diena. Lygiai prieš metus šią dieną Vilniuje Gedimino pilyje susirinko dyvilkiai jaunų karininkų, kurie priėmė LLA priesaika, nubréžė LLA organizacijos programą, pasiskirste savo veiklos kryptis. Siuo metu LLA organizacija apima beveik visą Lietuvą. Okupacijos salygomis LLA nepaprastai išsiplėtė ir kaskart ji vis stiprėja. Auga metais ir patirtimi.

LLA organizacijos tikslas - atkurti Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės tradicijas. Į organizaciją telkti tik lietuvius, praeityje nesusitepusius, nedalyvavusius politinėse partijose, jų rietenose, drąsius, ryžtingus, atsidavusius Lietuvos Laisvei ir Nepriklausomybei! Jei ateityje mes turesimė būti narsus kaip liutai, tai šiančiųna privalome veržtis kaip alkani vilkai!..

Leonas VILUTIS

1946 m. pasitraukęs iš Oniūnų, iki 1948 m. gimtinėje tėsė kovą val-deikičio Jono Žvirblio - Vanago būrys. J. Žvirblis buvo sužeistas, jam amputuota koja, - jis užsimišė Vladimiro kalėjime 1957 m.

1990 09 07 už Joniškėlio plytinės sklypą, prie Girelės miško, kur buvo užkasti ir lig šiol nerasti rezistentų palaiakai, pašventintas koplytstulpis "16 žuvusių už Lietuvą 1946 02 23".

1991 m. rugsėjo 1 d. Joniškėlio kunigas B. Urbonas, daugiausia padėjęs jamžinti kankinių atminimą, pašventino kryžių Joniškėlio kankiniams prie buvusių Joniškėlio mokyklas ir rezistentų memorialą. Iškilėmė dalyvavę apie 500 žmonių: žuvusių giminės, Tremtinį ir politi-

Partizanų atminimo memorialo pašventinimas Joniškėlyje

me ir Medzeliuskų akmeniniame tvarte, kur liko rezistentų arkliai, roges, kulkosvaidžiai. Jie atidengė kryžminę ugnį. Apsupti partizanai gynësi maždaug iki 15 val. Paskui stribai padegamomis kulkomis užde-gė medinį Medzeliuskų namą. Né vienas rezistentas gyvas nepasidavė, du patys susisprigdino. Tada žuvo 21 rezistentas: aštuoniolikmečiai Juozapas Žandaris iš Viduvalkių, Baltramiejus Plūkas iš Bučiūnų, Adolis Biliūnas, Jonas Bajoriūnas, P. Barauskas, M. Beleckas, B. Pakalnis, J. Petruskas, K. Požela, M. Pakarna, Ignukas ir kt. Igniku vadindavo Paltaroką iš Narteikių. Jis buvo abstinentas, giedodavo Joniškėlio bažnyčios chorė. Kai prieš dvi savaites V. Lickus jam patarė saugotis, jis atsakes: "Mes atkovosim ką ar ne, bet aš Stalino raudones nesidirbsiu né vienos dienos. Geriau mirsiu priekelme, bet bus už Tėvynę Lietuvą".

Žuvusieji buvo vežiojami į Vaičiūnus, Pasvalį, Joniškėli, aikštėse niekinami: statomi stačiomis, išrengiantiems kankinių kūnus, kur buvo užkasti ir lig šiol nerasti rezistentų palaiakai, pašventintas koplytstulpis "16 žuvusių už Lietuvą 1946 02 23".

1991 m. rugsėjo 1 d. Joniškėlio kunigas B. Urbonas, daugiausia padėjęs jamžinti kankinių atminimą, pašventino kryžių Joniškėlio kankiniams prie buvusių Joniškėlio mokyklas ir rezistentų memorialą. Iškilėmė dalyvavę apie 500 žmonių: žuvusių giminės, Tremtinį ir politi-

prie ažuolo girininkijoje, ir padegė. Tačiau sušalė kūnai tik apdegė. Gimines, rizikuodami gyvybe, kai kuriuos žuvusieji slapčia išsiivežę ir palaidojo. Valdeikių kapuose palaidoti Kazimieras Janeliūnas (g. 1926), gal ir Bronius Momeniškis (g. 1923), Narteikiuose Ignas Paltarokas (g. 1916 m.), Nakišiuose - Bronius Januševičius. Palaidoti, rodos, ir Jonas Blavasčiūnas, Jonas Maslauskas. Likusius 8 palaikus kovo 9 d. vietiniams gyventojams buvo leista užkasti vienoje duobeje.

Tėvai, seserys, broliai žuvusioje neužmiršta. Iki paskutinės gyvenimo dienos sūnaus laukė ir Motiejus Beleckas ir kiti. Reikėtų patikslinti jų vardus, pavardes, slapyvardes, metus, gimimo ir mirties vieta, rezistencijos sąlygas, aplinkybes, ideologiją, kovų istoriją. Turėtų atsirasti asmeninių ir būrių dokumentų.

Rezistentų artimiausi giminės buvo persekiojami, tremiami į Sibirą. 1948 m. išėžti: Jono Bajoriūno (1883-1960) šeima iš Gailioniu, Vlado Pakarno (1890-1967) iš Nereikių, Mykolo Paltaroko (mirė 1949 m.) iš Viendžindžių, Juozapo Žandario iš Viduvalkių ir kiti. 1918 m. savanoris, buvęs Linkuvos apylinkės seniūnas Leonardas Beleckas, iš Norilsko pabėgęs į Lietuvą, grįž

1991 m. spalis

TREMTINYS

3

Televizija pati, kaip atrodo, tiesiog priekabingai (o gal pagal užduotį) vis rodo pašaipiai "svarbius" nutūkimus iš gerb. A.Terlecko politinės veiklos ir, kaip negaila, nė kartą iš teigiamos pusės, net tais atvejais, kai jam suteikiamas žodis. Kyla teisėtas klausimas, kodėl niekas jo neapgina, nesistengia parodyti, kad jis Lietuvos ateities kūrime varo tiesią ir gilią vagą. Nomenklatūriniams komunistams jis tarsi krislas akyje, nes jis nuo jų akijų nuplēšia apsimetimo kaukę, jų užmačias supranta iš pusės žodžio, pastebi kiekvieną jų žestą, apgaulingą žingsnį, kai jie vėl braunasi į lietuvių tautos sąmonę, kaip dideli jos "prieteliai", o iš esmės daro savo egoistinių, asmeninių tikslų dėlei. Deja, Lietuvos televizija savo laidų vedėjų pastangomis ne kartą A.Terlecką rodė kaip labai kenksmingą, neigiamą Lietuvai asmenį, stengesi apjuokti ji. Reiškiu griežtą protestą televizijai ir reikalauju nedelsiant nustoti šaipyti iš A.Terleckol Jukkovai su nomenklatura A.Terlecko energija neišsenkanti. Tai persirkliktijusios, chameleoniškos, dabar jau LDDP siaubas. Lietuvos žmonės turi suvokti, kad LDDP visą laiką per spaudą, televiziją išnuokusi, juodinusi gerb. A.Terlecką ir nepasiekusi geldžiamo rezultato, dabar jau perėjo į betarišką, ižilių puolimą - A.Brazauskas metė pirstinę A.Terleckui! Tik keista, kad LDDP sekretorius, toks ištikimas LDDP kovotojas, į teismą nesiteikė atvykti.

Dabar kiekvieno tremtinio, kalino, kiekvieno doro lietuvių šventa pareiga užkirsti kelią mėginimui

LDDP ižulėja!

vėl niekinti už Lietuvos Laisvę atidavusių savo jaunystę kovotojų garbę ir orumą. Argi dabar prieš šią šlykščią partiją bus nuleistos rankos, argi bus leista, dabar jau Lietuvos Lietuvos įstatymais remiantis, šiai partijai susidoroti su daug kentėjusiu Lietuvos sūnumi? Tik komunistai gali taip ižulėti daryti, jiems tai būdinga. Būtų nedovanojinta klaida palikti komunistų valiai mūsų kovotojus jų išniekinimui. Tai tikrai ižulėlus komunistų iššūkis visai rezistencijai, laisvai Lietuvai! Jei tai mes jiems leisime, greitai vėl jie tremtinius, kalinius vadins banditais, liaudies priešais, fašistais, todėl būtina griežtai pasmerkti ši akiplėšišką LDDP žygį, suduoti jiems triuškinantį atkirtį. Šis LDDP mėginimas vėl įveikti rezistenciją pavojingas dar tuo, kad šiuo metu teisingumas Lietuvoje yra vis dar daugumos nomenklatūros rankose, ji pasiruošusi sudoroti bet ką, jai nieko nereiškia nuteisti nekaltą vienos tautos akivaizdoje. Sunku patikėti, bet taip jau yra, kad šios partijos atstovai, savo pirmatai pastangomis išžude, kaline, ištrėmę didele tautos dalį, dabar jau yra pasidare orumo, garbės jaikinimui. Koks ižulumas! Ir dabar jų sėbrai ruoše tautai pasivaikščiojamą už Uralo su

grandinėmis!

Kas galėtų šiandieną suabejoti, kad po pasiekusio rugpjūčio pučo, A.Brazauskas su K.Prunskiene ir kita bendrai nebūtų buvę pakviesti vėl vadovauti Lietuva? Jau tik ne Burokevičius, neturės jokios paramos Tautos tarpei A.Brazauskas vėl būtų smulkiai žingsniukais per Kremlį birsnojės į Lietuvos TSR ateiti! Jie neigia prisdėjė prie saušio įvykių. Nesąmonė! Jų nuolatinė kova su Lietuvos Respublikos vadovybe, pastangos suniekinti Lietuvos demokratiją, parodyti Maskvai valdžios "nepopularumą" kaip tik ir paruošė sausio įvykius. Jei LDDP būtų ėjusi su visos Lietuvos rinkta valdžia, -būtų ją palaikiusi, sausio įvykių nebūtų buvę!

Teismo farsas su A.Terlecku - tai preliudija, introdukcija į vėl komunistų ruošiamą perversmą, todėl būtinės budrumas, nes turime reikalą su ta pačia brutalia, melo partija, kuri, nepakeitusi net savo veido, spaudos organo, sakosi žmoniškėjusi. Tik išėjus paskutiniams sovietų kareiviu, būsim ramus. Gal tada jau ši partija prikals savo bilietus prie gėdos stulpo. Nuosirdus bendradarbiavimas su mūsų valdžia, Parlamentu, o ne bylinėjimasis su Lietuvos Laisvės kovotojais po kažkiek metų atvertų buvusios šios partijos nariams galimybes tapti lygiaverčiais tautos atstovais.

gyd. Stasys GEČAS
1991 10.05PAGRYŽUVIS,
KELMĖS RAJ.

menklatūros tremtiniam ar politiniam kaliniams buvo beprasmiška. Tačiau tai nepatiko Užleidžių apylinkės pirmininkui, kuris ėmėsi žygį nameli nugriauti. Pradėjo eiti išpėjimai iš apylinkės, vėliau ir iš Kauno rajono vykdomojo pirmininko Talalo. Pagaliau 1962 m. pirminkas Talalas suorganizavo mašiną, darbininkus su kirviais, kapliais ir atvažiavo to namelio griauti. Atsikvietė ir rajono milicija, matyt, bijojo pasipriehinimo. Darbininkai imtis tikro darbo dėl, nes žmonės buvo jų pažystami. Tada iškišo milicijos pareigūnai ir pirminkas Talalas užriko "ko delsiate!". Kai kurie darbininkai nerangiai pradėjo ardyti namą. Motinės Bartusevičienės nervai neišlaikė - ji puolė ant kelių prie pirmininko Talalo, prašydama negriauti. Deja, jo žiauri širdis nesuminkštėjo. Sunku buvo žūrėti kaimynams už tvoros. Valė Bartusevičienė, beveik iščiodama kelias apie pirminko Talalo kojas, gavo širdies prieupoli, krito gatvėje, ją išvežė su greitaja. Tą popietę į ligoninę pateko ir nėščia Stepo žmona, ir senoji aštuoniasdešimtmetė Prano Bartusevičiaus motina. O darbininkai laužė duris, langus, draskė stogą, sienas, baldus iš visa kito. Kaimynai slapčiomis fotografavo. Nufotografavome ir mes iš savo daržo pusės už tvoros. Per dieną namas buvo beveik nugarautas, mėtėsi lento, stiklai, sulaužytai baldai.

Kaimynai rinkosi ir stebėjosi tokiu žiaurumu. Tai toks komunistinės nomenklatūros darbo stilis. Prie šio rašinio pridedeu šio ardomo, laužomo namo nuotrauką.

Mečys LIUTKEVIČIUS
KAUNAS

Atviras laiškas buv. KGB pirmininko pavaduotojui L.Martavičiui

Budeli Martavičiau!

tinė kraujais apkepusi. Rankų sarastrai dega iš skausmo. Visą kūną skauda, negaliu pajudėti. Kojos nuautos, dauzyta per padus. Žaidzos kraujuoja. Atsikvėpti neturiu jégų. O tu, budeli, džiaugeisi, dabar tau atrodo, kad tu jau pasieki tioklā. Sužinosi viską, kas tik tave domina. O jeigu dar spyriuosiuos, tai pas tave atsiras tokia priemonė, kurią pavyartojo, numirėliai prakalba. Budeli, aš už tave dvasioje buvau stipresnė. Tu troškai, kad aš, nepakelama kančią, pulčiau tau po kojomis, maldaudama pasigailėjimo, viską pasakyčiau, ko tik tu pageidauusi. Budeli, neišgirdai tu mano balso, aš iš skausmo alpau, bet ne dejavau, nevaitojau. Nuejės prie tardytojo skundeisi, "ot gyvaté, nors i gabalus kapok". Gudrus tu buvai. Verbavai siūlnesnius šiaudadūsius, to paties siekei ir su manim. Išleidės į laisvę, per juos rezgei įvairiausias pinkles, į kurias buvai numatės sukišti visus Lietuvos gyventojus. Skleidėt gandus, kad galima išsipirkti iš kalėjimo už tam tikrą pinigų sumą. Ant tavo meškerės pakliuvo ir mano tévai. Neturėdam pinigu, pasiskolino ir tau 300 rub. įteikė, kad mane paleistum. Planai tavo buvo tokie: pamačius skausmo iškankintus tévų veidus ir nuo ašarų paraudusias aikis, pulsiu tau po kojom maldaudama pasigailėjimo. Ir už paslaugą, atsilyginusi paslauga. Žinoma kokia. Neišdegė.

Manau, nesuklysiu galvodama, kad nuo tavo rankų ne viena auka buvo pakasta kur patvoryje ar ant kelio, arba igrūsta kur nors į tualetą duobę. Varėnos saugume tu ilgai darbavaisi. Yra dar daug išlikusių gyvujų tarpe, vieną asmeniškai pažistu.

Tu, budeli, aršesnis už Judą. Judas galė gavo pasikardamas, o tu galė gausi bijodamas, kad kas ne pakartot. Kristus už savo budelius meldėsi, nes jie nežinojo ką dare. Reikėtų ir už tave pasimelsti, nors ir labai sunku tą padaryt. Nes tu tikrai žinojai, ką darei. Kerštyti nesiruošiu, tau užteks to, tegul apie tave ir tavo juodus darbus sužino visas pašaukės. Ir dar palinkėdai. Tegul iš tavo buvusių aukų, gyvų ir nužudytių, kiekviena naktį aplanko sapne ir paklausia: už ką, budeli, taip žiauriai kakinai?

Nori paciuoti kapitono Klubo žodžius: "Koks jis buvo žmogus, tegul apie jį sprendžia gudresni už mane".

Kada Martavičių iškvietė į Vilnių, kapitonas, likęs vienas, vos tik nutilus Martavičiaus žingsniams, ištarė "slava bogu". Ir iš karto paklausė: "Turbūt keiki mane. Už tai, kad aš tave taip smarkiai mušiau? Patikėk, aš buvau priverstas. Gyvenime nesu užgavęs taip smarkiai nė vieno karto arklio, nors jie mane išnervuodavo ne karta. O šį kartą teko mušti žmogų ir dar jauną mergaitę". Užsidengė rankomis veidą ir, ilgai patylėjęs, vėl prakalbo, klausdamas, ar sumažėjo skausmai. Aš nustebau, žūrėjau į jį ir nežinojau, ką jam atsakyti. Man pasirodė, kad sis griebés kitos rūties gudrybių. Aš tylejau. Kada jis pakartotinai paklausė, ar aš jį keikiu už mušimą, aš atsakiau, kad nekeikiu, kad jis buvo verčiamas, tą aš supratau. Jis neištarė nei vieno keiksmazodžio. Ir matydamas, kad aš tardymu eigoj būsiu kakinama ir toliau, jis paskaitė išdaviko parodymus ir pasakė, kad iš manęs reikalaus, kad aš juos pakartočiau. Vėliau jis patarė, kad kai jis skaitys parodymus, man reikės į juos orientuotis.

Bronė RATKEVIČIENĖ

Sugrizome

Pradėtas ardyti Bartusevičių namelis

Grįžę iš tolimojo Sibiro ir Šiaurės užpoliarijos į Lietuvą, pradėjome gyventi iš naujo. Išvykdami buvome pasirašę raštu, kad nieko nepasakosime ir neieškosime teisybės dėl savo turto, o gyventi reikėjo.

Taip grįžo kartu mano mama Valerija Liutkevičienė-Barkauskienė iš Irkutsko sr. ir daugiau kė Bartusevičių šeima iš Tomsko srities, išvežta iš savo ūkio Drageikių km. Jų tėvas - Pranas Bartusevičius buvo nuteistas 10 m. už tai, kad padėjo maistu partizanams.

Motina Valė Bartusevičienė su vaikais apsigyveno Kauno raj., Užleidžių apyl., Žem.Kaniūkų kaime, pas Juozą Glužecką. Išsi-

nuomojo 11 kv.m kambarėli, vėliau pasistatė sandeliuką. Sūnus Leonas apsigyveno pas seserį Marytę, kuri trėmimo metu jau buvo ištekėjusi ir gyveno atskirai. Po kurio laiko seniems tévams Bartusevičiams ir trimis suaugusiemis jų vaikams Valei, Petru ir Stepui, kurie jau lankė vairuotojų kursus ir rengesi kurti šeimas, 11 kv.m kambarėlis pasidarė per ankštas. Ir nutarė vaikinai pasididinti sandeliuką ir iš jo pasidaryti namelį. Savo rankomis Stepas ir Petras, kaip kadaise Tomsko miškuose, senų tévų patarimų padedami, per metus laiko susirentė 2 kambarių ir virtuvės namelį, nes lauki malonės iš bolševikinės no-

“Taiklusis” šaulys

Vokiečiams okupavus Lietuvą, Žaiginio policininkas Antanas Lušas 1943 m. vasarą važiavo namo iš Šiluvos. Likus gal porai kilometrų iki miestelio, iš miško į jį pasipylė serija šūvių. Mat tarybiniai partizanai jau

buvo pradėję smarkiai veikti.

Arklys pasibaidė ir neše kiek įbindamas sužeistąjį. Kelyje jis iškrito iš vežimo, ir žmona ji rado negyvą. Toje vietoje ji pastatė gražų, didelį kryžių.

Kai vokiečiai iš Lietuvos pasitraukė ir užėjo raudonoji armija, 1946 m. Žaiginio miestelyje miškiniai nušovė istoritelių Soka, vienranki, buvusį zakristijoną, ir dar vieną.

IVYKIAI

Prano STROPAUS nuotrauka

KVĒDARNA. Spalio 6 d. Buišių kaimė, Vados Nognienės sodyboje, buvo iškilmingai pašventintas kryžius šioje sodyboje 1959 05 04 žuvusiems partizanams Šilalės rajono partizanams Petru Oželui-Jaunučiui ir Feliksui Urbonui-Algirdui. Kryžius pastatytas Šilalės raj. ligoninės gydytojo Mečislovo Šiaudinio lėšomis. Jį pašventino ir šv. Mišias už žuvusius aukojo Kvėdarnos bažnyčios klebonas kun. Juozapas Vaicius. Dalyvavo giminės, artimieji, svečiai, politiniai kaliniai iš Klaipėdos, Šilutės, Tauragės ir kitų rajonų. Kalbėjo Kestutis Balčiūnas, Leonas Laurinskas, Dionizas Varkalis, žuvusio Felikso Urbono brolis buv. politikalinis Leonas Urbonas, Petro Oželio sesuo buv. tremtinė Joana Oželytė ir kt. Partizanų dainas daivinavo Kvėdarnos tremtinų choras, eiles skaitė šio choro vadovė Regina Šimkūnienė.

Kestutis BALČIŪNAS

JONIŠKIS. Rugsėjo 13 d. iš Vygonių paminklės į Joniškio kapines buvo iškilmingai perlaidotai partizanų žuvusių 1946 12 08 kautynėse prie Žagarės bei Juškaicių, palaikai. Tada žuvo 11 partizanų, jų kūnai buvo pamesti Žagarės turgavietėje, vėliau Skaitgiryje, po to Joniškio turgavietėje. Žuvusių būrio vado žmona ir kiti du kovotojai buvo užkasti Žagarės žvyrdubobėse, o kiti aštuaniai Vygoniuose. Iš drabužių likučių buvo atpažinti Stasio Povilaičio, g. 1914 m., palaikai. Kartu tada žuvo Aleksas Krūminis iš Žadeikių km., Izidorius Šimkus iš Veršių km., Jonas Petryla iš Žagarės, Aleksas Arlauskas iš Raistų km., Antanas Zaloga iš Budraičių km., Karolis Kundrotas ir jo brolis.

Kitoje duobėje buvo rasti 5 žuvusių palaikai, labai sudarstyti. Jų žuvimo laikas ir aplinkybės nežinomas. Manoma, kad tai buvę Žvelgaičio rinktinės partizanai. Jų vadas Pranas Muningis iš Žagarės žuvo 1949 m., užkastas miške.

Aleksandras PUPINIS

ŠILALĖ. Spalio 13 d., sekmadienį, buvo iškilmingai pamirnetė Sajūdžio įsteigimo trejų metų sukaktis. Suplaukė tūkstančiai žmonių - Šilališkiai ir svečiai iš kitų rajonų. Šilalė buvo pasipuošusi kaip jaunamartė. Visur skambėjo muzika, dainos. Tos dienos svarbiausias įvykis buvo tai, kad šventėje dalyvavo Lietuvos Respublikos AT pirminkinas V. Landsbergis. Iš bažnyčią rinkosi politiniai kaliniai, tremtiniai, moksleiviai, Krašto apsaugos vyrai, svečiai. Po pamaldų kolona patraukė prie Kultūros namų, kur prasidėjo iškilmingas mitingas. Kalbėjo Šilalės Sajūdžio pirminkinas Juknės, p. V. Landsbergis, AT deputatas, svečiai.

Žmonių veiduose švietė džiaugsmas, kad esame laisvi. Ir tikime, kad kantrai išgyvensime tą sunkų perelnamajį laikotarpį. Turime iškesti, turime perplaukti tą sūkurį. „Ažuolai žaliuos Lietuvos miškuos“, - dar ilgai skambėjo dainos žodžiai.

Gediminas KATINAS

Tuoju buvo duota žinia į Šiluvą, kur stovėjo rusų garnizono dalinys ir dauguma istoritelių. Trimis vežimais jie išvažiavo į įvykio vietą. Pakelėje stovėjo minėto A. Lušo kryžius. Iš tolo pastebėjė kryžių, istoriteliai pradėjo tarp savęs ginčytis, kuris patylks į Nukryžiuotąjį. Visi atskirai šaudė ir nė vienas nepataikė (gal ir nenorėjo pataikyti). Po jų iš vežimo iššoko istoritelių viršininkas Najulis. Priklapė ir, paleidę šūvį, nukrito Kristaus krucifikšą per juosmenį. Atsikėlė. Išdidžiai iškėlę galvą, rodė į kryžių sakydamas: "Va aš tai bent taiklus šaulys!". Netrukus privažiavo į Žaiginį. Nušautujų vienas gulėjo

prie špitolės ant žabų krūvos, kitas prie istoritelių būstinių.

Tas kryžiaus šaudytojas stovėjo pasilypėjęs ant parduotuvės, o šalia jo moteris Teresė Birvinskiė, gyvenanti tame pačiame name. Už pušantro metro buvo jų pavarytas vežimas, o ant jo sėdėjo vežimo savininkas. Najulis kalbėjo žmonėms ir iš susijaudinimo nervingai skeryčiojosi rankomis. Besiskėti rodamas dešinės rankos pirštais užkludė prie diržo kabaničios kriausinės granatos žiedą, grandinę. Granata sprogo.

Dūmams prasiskaidžius, ant laiptų matėsi parkrės gulintis taiklus kryžiaus šaudytojas. Granata ji

buvo suplēsiusi per juosmenį. Šalimais stovėjusiai moteriškei tik lengvai pažeista blauzda, o vežikas, arkliai ir ratai nė kiek neklidiutyti.

Subėgo žmonės. Teiravosi, klaušinėjo ir vienas į kitą žiūrėjo ištisuais veidais.

Sušaudytas kryžius stovėjo prie Žaiginio - Šiluvos vieškelio, Šiluvos parapijoje. Mūkelė per juosmenį per šovė Najulis, kitas šaudytojas - Gapšys netrukus ir pats nusišovė. Toks abiejų kryžiaus niekintojų galas.

Užrašė kun. L.SEMAŠKA ir kun. B.RADAVIČIUS

SKELBIMAI

Spalio 27 d. Pasvalyje bus atidengiamas paminklas raudonojo teroro aukoms. 12.30 val. Pasvalio bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios. Po to paminklo šventinimas sėnose kapinėse (P. Avižonio g.). Laukime atvykstant iš Pasvalio krašto kilusiu tremtinui, politikiniu ir kitu kraštiečių.

Pasvalio skyrius

1944 m. rugsėjo ir spalio mėn. Kazlų Rūdos miške, prie Krūvelių km. palaukės, tankų divizijos dalinio KGB "Smerč" prokuratūra tardė ir kankino žmones, po vieną užkasant žemę. Jei kas tėbesate gyvi iš ty užkastujų, atsiliepkite, norėčiau susitikti. Mano adresas: Kauno raj., Gariava, Juragių km., Stanislovas Andriušis.

Spalio 26 d. 11 val. Kaune, Statybininkų 3, įmonės "Švara" (buv. spec. AT) salėje, įvyks tremtinų ir politinių kalinių, patyrusių 1940-1958 m. represijas Komijos lageriuose, susitikimas. Iš centro važiuoti Savanorių pr. troleibusais 8, 11, 13, 4 iki sostojimo "Mituvos". Smulkesnė informacija tel. 742557 (Vilniuje), Rimvydas Račėnas.

Spalio pradžioje Telšiuse susirinkę politiniai kaliniai ir tremtiniai paminėjo paskutinių deportacijos keturiadesmetį ir aptarė, kaip jamžinti Varniuose žuvusių partizanų atminimą. Sudaryta iniciatyvinė grupė, kuri rūpinsis koplytėlės statyba ir muziejaus įrengimu. Prie Varnių girininkijos, po ūkiu pastatais, tvenkinyste ir kitur dūlėja geriausią Žemaitijos sūnų kauleliai. Manoma, kad ten yra žuvę apie 200 kovotojų. Reikėtų jamžinti jų atminimą. Todėl prašome žuvusiųjų artimųjų, giminų ar norinčių prisidėti pagalbos.

Ką nors žinančius apie nužytuosis Varnių garnizono būstinių prašome rašyti šiai adresai: Varniai, Didvyrių 17, I. Aleksandravičiūtei, tel. 47785; Telšiai, Respublikos 47, Tremtinų bendrija, tel. 54193.

ATSILIEPKITE!

Johanas GYLIS 1940-1945 m. gyveno Mažeikių apskr., Židikų valsč., Lūšies gel. st., Dautarų km. Šaulys. 1941 m. birželio mėn. surinko partizanų būrį. Viena iš akcijų buvo šarvuočio traukinio, važiuojančio iš Liepojos Mažeikių kryptimi, nutevertinės nuo bėgių. Susišaudymo metu žuvo trys partizanai. I nelaisvę paimiti keli rusų kariškiai buvo nunginkluoti ir paleisti. 1944 m. kaimynas, buvęs stribas, P. Limontą iškundė. NKVD suėmė į Augzelį km. Manoma, kad išvežė traukiniu į Latviją iki sustojimo Ežere. Daugiau jokų žinių nėra.

Juozas AVERKA, suimtas 1939 m. Vilniaus krašte. Kalėjo Komijos ATSR, Pečioros lag. Nuo 1947 m. tremtinys. Dirbo Kočmes gel. st. depo sandėlininku. 1950 m. vedė. 1951 m. gimė sūnus Gintaras. Ką nors žinančių apie J. Averką ir sūnų Gintara ieško Albertas JANUŠONIS, 235250 Pasvalys, Biržų 60-2.

Jonas ŠADAUSKAS, Mažeikių apskr., Židikų valsč., Griežės seniūnijos seniūnas. 1945 m. suimtas, poros mėnesių atsiuntę atvirutę iš Baškirijos ATSR, Čermikovskio m. Likimo draugai pranešė, kad jis mirė ūkinimo vietoje. Dėl reabilitacijos J. Šadausko sūnus 1989 m. kreipėsi į Valstybės saugumo komitetą ir 1991 m. Generalinę prokuratūrą. Deja, archyvuose nerasta jokių žinių. Kartu kalėjusių ieško Jonas ŠADAUSKAS, 235730 Šilutė, V. Kudirkos 21-8.

1948-1956 m. Igarkos tremtinės: Irena ALIŠAUSKAITĖ (g. 1943 ar 1945 m.), pavarė nežinoma ir Bronė MURAŠKAITĖ. Atsiliepkite, jūsų ieško Bronė MURAŠKAITĖ, 233041 Kaunas, Partizanų 108-15, tel. 705405.

IS ASMENINIO ARCHYVO

Mano pažįstamas, buvęs politinis kalnys Petras Asminavičius Kėdainiuose, tvarkydamas savo tremties "suvenyrus", rado sarašelį lietuvių kalinių, 1953-1957 m. žuvusių Vorkutos šachtoje Nr. 2. Gal kas jų tebeieško?

Antanas VALIKONIS, 56 m., iš Švenčionėlių. Mirė 1954 08 03.

Felikas LAURUTIS, 36 m., nuo Kelmės. Mirė 1953 04 10. Užgriuvo šachtoje.

Vladas NORUTIS, 28 m., iš Gruzdžių m., mirė 1954 06 03.

Henrikas AUKŠTIKALNIS, 23 m., mirė 1957 01 07. Užmušė elektros srovę.

Mindaugas SUJDNIKAS

KĖDAINIAI

GERB. REDAKCIJA,

"Tremtinio" rugsėjo mėn. 18 d. buvo išspausdinta Danutė X padėkā Pelakauskui Juozui, padėjusiam pasiųsti laiškus iš Norilsko į laisvę. Pelakausko adresas: Kazlų Rūda, Jūrės gel. st., Alyvų 45. Išspausdinkite šią žinutę savo laikraštyje, gali Danutė X norėti asmeniškai susitikti.

Su pagarba O. Pelakauskienė

PANEVĖŽYS

DÉKOJAME

Tautiškos paramos fondui iš Anglijos už piniginę auką